

บทที่ 4

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

:

จากการศึกษา บทบาทของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการพัฒนา
ชนบทตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา จะสรุปผลการวิจัย
การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์

- 1.1 ศึกษาวิถีชีวิตในการรวมกลุ่ม เพื่อแก้ปัญหาความยากจน
ของชาวบ้าน ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
- 1.2 ศึกษาบทบาทของกลุ่มออมทรัพย์ ตำบลน้ำขาว อำเภอ
จะนะ จังหวัดสงขลา ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง
- 1.3 ศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่ม
ออมทรัพย์ ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

2. กลุ่มตัวอย่าง

สำหรับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ คือ คณะกรรมการ
กลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 80 คน และสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ จำนวน

160 คน จากสมาชิก และคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ ตำบลน้ำขาว 16 กลุ่ม โดย ผู้วิจัยให้โควตา (Quota Sampling) สมาชิกกลุ่มละ 10 คน และคณะกรรมการกลุ่มละ 5 คน แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน (Sampling Without Replacement) จนได้กลุ่มตัวอย่างครบตาม จำนวนที่ต้องการ

3. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ (Interview Guide) โดยแบ่งเป็น 2 ชุด สำหรับ สัมภาษณ์สมาชิก 1 ชุด และสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ 1 ชุด โดยผู้วิจัยได้นำแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชน จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบ ความตรงตามเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ หลังจากนั้น ก็นำไปทดลองใช้กับคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์บ้านวังใหญ่ ตำบลวังใหญ่ อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา เพื่อปรับปรุงแนวคำถามให้ เหมาะสม รัดกุมยิ่งขึ้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่เน้นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอาวิธีการทาง มานุษยวิทยา มาประยุกต์ใช้ โดยการเข้าไปอยู่ในชุมชนเป็นช่วง ๆ ช่วงละ 15 วัน คือในวันที่มีการนัดส่งสัจจะออมทรัพย์ของแต่ละกลุ่มใน แต่ละเดือน โดยใช้การสัมภาษณ์ทั้งแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) การสนทนากลุ่ม (Group Discussion) การพูดคุย

สนทนาวิสาสะ (Informal Meeting) รวมทั้งการสังเกต (Observations) และศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) ตามขั้นตอนดังแสดงไว้ในบทที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล จะมีการประมวลผลออกมามีตัวอย่างในภาคผนวก 6 (หน้า 156-164) ซึ่งเป็น การประมวลเป็นรายวัน หลังจากเก็บข้อมูล แล้วสรุปออกมาแต่ละกรณีตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

จากข้อมูลซึ่งประมวลผลไว้แล้วระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยการใช้สถิติในรูปตัวเลข เป็นค่าร้อยละและตาราง

6. ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ประมวลไว้แล้วดังแสดงไว้ใน บทที่ 3 พอลจะสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

5.1 วิธีในการรวมกลุ่ม

ในอดีตตำบลน้ำขาวประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและมีปัญหาโรคผู้ร้ายและปัญหาอบายมุขมากมาย อาจารย์ชบ ยอดแก้ว ซึ่งเป็นอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนบ้านน้ำขาวใน ในขณะนั้น ได้ตระหนักว่า การแก้ปัญหาของชุมชนน้ำขาวนั้น ต้องเริ่มที่การพัฒนาคนให้มีระเบียบวินัยและมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น จึงได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมา โดยทดลองใช้ที่โรงเรียนบ้านน้ำขาวใน เมื่อประสบผลสำเร็จ ชาวบ้านได้เห็นความสำคัญของการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ จึงเรียกร้องให้อาจารย์ชบ ยอดแก้ว จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์สำหรับประชาชนขึ้น อาจารย์ชบ ยอดแก้ว จึงได้นำแนวความคิด กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการพัฒนาชีวิตแบบครบวงจรขึ้น โดยชักนำเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงาน

ในชุมชน ร่วมพบปะชี้แจงให้ชาวบ้านเข้าใจและตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นพี่เลี้ยงคอยแนะนำ เมื่อเห็นว่าสมาชิกมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์แล้ว จึงปล่อยให้ชาวบ้านบริหารงานกันเอง การรวมกลุ่มกันครั้งนี้เกิดขึ้นเพื่อจัดปัญหาความยากจนของสมาชิกในชุมชน เมื่อสมาชิกได้ประโยชน์ (Profit) การรวมกลุ่มก็จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยิ่งได้ผลประโยชน์มากก็ยิ่งมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกระหว่างสมาชิกมากขึ้น และพัฒนาจากการรวมกลุ่มแบบอรูปนัย (Informal Group) ไปสู่การรวมกลุ่มแบบรูปนัย (Bureacracy) ช่วยให้เกิดการพัฒนาทั้งระดับจุลภาค (Micro Level) คือ บุคลิกภาพของสมาชิก และระดับมหภาค (Macro Level) คือ กลุ่มหรือชุมชน บางกลุ่มออมทรัพย์ ประสบความล้มเหลวถึงเลิกล้มเพราะการบริหาร การจัดการขาดประสิทธิภาพ ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่ต้องปรับปรุง แก้ไข

5.2 บทบาทในการพัฒนาชนบท

5.2.1 บทบาทในการพัฒนาคน

กลุ่มออมทรัพย์ ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีบทบาทในการพัฒนาคน ดังนี้

5.2.1.1 ส่งเสริมความมีวินัยและความซื่อสัตย์ กลุ่มออมทรัพย์ได้ส่งเสริมให้สมาชิกมีวินัยและซื่อสัตย์คือ การให้สมาชิกส่งสัจจะออมทรัพย์ตามกำหนดเวลา คือ วันที่มีการประชุมประจำเดือน โดยสมาชิกทุกคนให้สัจจะว่าจะต้องมาส่งเงินสัจจะออมทรัพย์ตามเวลาที่ทางกลุ่มกำหนด หากไม่สามารถส่งได้ในเวลาที่กำหนดติดต่อกันเป็นเวลา 3 เดือน ก็จะหมดสภาพการเป็นสมาชิก จากการสัมภาษณ์ พบว่า หลังจากที่ชาวบ้านตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกแล้ว ทุกคนมีวินัยและซื่อสัตย์มากขึ้น สังเกตได้ว่ามีสมาชิก จำนวน 4 ราย เคยมีหนี้สินและไม่สามารถใช้คืนหนี้สินได้ภายในเวลา แต่เมื่อสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์แล้ว กลับกลายเป็นคนที่มีวินัยและซื่อสัตย์ คือ นำเงิน

สิ่งจะออมทรัพย์และเงินกู้มาส่งตามกำหนดเวลาทุกครั้ง และจากการศึกษา พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ (ร้อยละ 94.38) ส่งสิ่งจะออมทรัพย์ทันตามกำหนดเวลาทุกครั้ง มีสมาชิกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ร้อยละ 5.62) เคยส่งสิ่งจะออมทรัพย์ไม่ทันตามกำหนดเวลา ทั้งนี้มาจากสาเหตุความจำเป็น เพราะอยู่ในช่วงขาดแคลนเงินทอง คือ อยู่ในช่วงเปิดเทอม และในช่วงที่ไม่สามารถกรีดยางพาราได้ ทำให้ไม่มีรายได้

6.2.1.2 ส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กลุ่มออมทรัพย์ได้ส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักช่วยเหลือตนเอง คือ เพื่อประสบปัญหาทางการเงิน หรือต้องการเงินเพื่อไปลงทุนในอาชีพหลักหรือประกอบอาชีพเสริม ก็สามารถกู้เงินได้จากกลุ่ม และยังส่งเสริมให้สมาชิกช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กล่าวคือสมาชิกคนใดประสบปัญหาทางการเงินสมาชิกด้วยกันก็จะกู้เงินของตนเองเพื่อช่วยเหลือ

6.2.1.3 ส่งเสริมความขยัน กลุ่มออมทรัพย์ได้ส่งเสริมให้สมาชิกมีความขยัน โดยการให้สมาชิกกู้เงินไปลงทุนในอาชีพหลักหรือหารายได้เสริม ทำให้สมาชิกมีงานทำเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม เคยมีสมาชิกจำนวน 147 คน (ร้อยละ 96.701) กู้เงินไปลงทุน

6.2.2 บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ

สำหรับด้านการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น กลุ่มออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีบทบาทดังนี้

6.2.2.1 ส่งเสริมรายได้ให้สูงขึ้น โดยสมาชิกมีโอกาสดูเงินที่เสียดอกเบี้ยราคาถูก เพื่อนำไปลงทุนและปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต ทำให้สมาชิกมีรายได้สูงขึ้น จากการศึกษาพบว่าสมาชิกจำนวน 147 คน กู้เงินไปลงทุน และส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.72) มีความเห็นว่า ทำให้เศรษฐกิจของตนเองสูงขึ้นกว่าเดิม มีสมาชิกเพียงบางคน (ร้อยละ 14.28) เห็นว่า การกู้เงินไปลงทุนนั้นไม่ได้ทำให้ตนเองมีสภาพทางเศรษฐกิจสูงขึ้นยังคงเหมือนเดิม

5.2.2.2 ส่งเสริมการออม กลุ่มออมทรัพย์
เปิดโอกาสให้สมาชิกได้สะสมเงิน เพื่อที่จะนำมาลงทุนหรือแก้ปัญหา
ทางการเงินในอนาคต

5.2.2.3 ส่งเสริมการรวมกลุ่มกันทาง
เศรษฐกิจ กลุ่มออมทรัพย์ได้ส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อ
ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจคือกลุ่มรับซื้อ และศูนย์สาธิตการตลาด

5.3 บทบาทในการพัฒนาสังคม

บทบาทในการพัฒนาสังคมของกลุ่มออมทรัพย์ ตำบลน้ำขาว
อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีดังนี้

5.3.1 ส่งเสริมความสงบสุขชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ได้มี
ส่วนช่วยเสริมสร้างความสงบสุขในชุมชน คือ หลังจากที่ประชาชนได้
สมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของ
ประชาชนดีขึ้น เป็นการช่วยลดปัญหาโจรผู้ร้ายและปัญหาอบายมุข

5.3.2 การพัฒนาสิ่งแวดล้อม กลุ่มออมทรัพย์ได้มี
กิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม คือ การให้สมาชิกปลูกไม้ยืนต้น คนละ
20 ต้น และการให้สมาชิกร่วมกิจกรรมการพัฒนา ขุดลอกคลอง
ระบายน้ำ ปรับถนนในวันสำคัญต่าง ๆ และกลุ่มออมทรัพย์ยังได้
ช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อกิจกรรมในการพัฒนา

5.3.3 การส่งเสริมสวัสดิการของสังคม กลุ่ม
ออมทรัพย์ได้ส่งเสริมสวัสดิการทางสังคมของสมาชิก คือ การ
ช่วยเหลืองานศพ ๆ ละ 1,500 บาท สำหรับสมาชิกของกลุ่ม
ออมทรัพย์ที่เสียชีวิตลง และให้ยืมเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัด
งานศพ ๆ ละ 10,000 บาท

5.3.4 การส่งเสริมการสร้างถาวรวัตถุในชุมชนกลุ่ม
ออมทรัพย์มีส่วนช่วยสร้างถาวรวัตถุในชุมชน คือ การสร้างคลอง
ระบายน้ำ การทำถนนคอนกรีต ซึ่ด้วยขามไว้เพื่อเป็นสาธารณะ
ประโยชน์ และการซ่อมแซมศาลาวัด

5.3.5 การส่งเสริมการรวมกลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์ได้ ส่งเสริมให้สมาชิกรวมกลุ่มกันเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิก คือ กลุ่ม รับผิดชอบ และศูนย์สวัสดิการตลาด

5.3.6 การส่งเสริมการมีงานทำ กลุ่มออมทรัพย์ได้ สนับสนุนสมาชิกกู้เงินเพื่อไปลงทุนทำอาชีพหรือเพื่อหารายได้เสริม

5.4 บทบาทในการพัฒนาการศึกษา

กลุ่มออมทรัพย์ ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ดังนี้

5.4.1 การส่งเสริมการรับรู้ข่าวสาร โดยการแจ้ง ข่าวสารทางราชการให้กับสมาชิกเมื่อมีการประชุมประจำเดือน

5.4.2 การส่งเสริมการเรียนรู้ โดยการเชิญ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เกษตรตำบล พัฒนาการประจำตำบล มาให้ความรู้ที่จำเป็นแก่การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต

5.5 บทบาทในการพัฒนาสุขภาพอนามัย

กลุ่มออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ได้มีส่วนในการพัฒนาสุขภาพอนามัยของสมาชิก คือ การให้สวัสดิการ เบิกค่ารักษาพยาบาลเมื่อสมาชิกเจ็บป่วย

5.6 บทบาทในการพัฒนาการเมือง

กลุ่มออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีบทบาทในการพัฒนาการเมืองของสมาชิก ดังนี้

5.6.1 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยการให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการ ดำเนินงานและกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์ และเปิดโอกาสให้สมาชิก มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการบริหารงานของกลุ่มออมทรัพย์

5.6.2 การส่งเสริมหลักประชาธิปไตย คือ การสมัคร เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ด้วยความสมัครใจ และการที่สมาชิกทุกคน มีสิทธิเท่ากับคนอื่น ๆ รวมทั้งการที่สมาชิก 1 คน ออกเสียงได้ 1 เสียง

อภิปรายผล

ในการวิจัยเรื่องบทบาทของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการพัฒนา
ชนบท ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาวิถีชีวิตในการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของชาวบ้าน
ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

การพัฒนาชนบทจะบรรลุผลสำเร็จได้นั้น ในทางยุทธวิธีจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการรวมพลังประชาชน แล้วจัดตั้งเป็นองค์กรของประชาชนเอง (ยูวิธน์ วุฒิเมธี, 2531 : 15) โดยการจัดตั้งองค์กรประชาชนนั้น เป็นผลมาจากทัศนคติเกี่ยวกับสาเหตุความยากจน การแก้ปัญหาความยากจนนั้น ต้องอาศัยการรวมตัวของประชาชนในรูปแบบขององค์กร (บัตถร อ่อนดำ, 2525 : 41) ดังนั้น การรวมตัวของประชาชนแล้วจัดตั้งเป็นองค์กรขึ้น จึงเป็นมรรควิธีอันจะนำไปสู่การพัฒนาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ โดยปัจจัยที่ทำให้คนรวมกลุ่มคือ (Homons, 1952 : 34-37)

- 1) มีกิจกรรม (Activity)
- 2) มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction)
- 3) มีความผูกพันสัมพันธ์หรือพันธกิจต่อกัน (Sentiment)

ทั้งนี้ เพื่อให้กลุ่มหรือองค์กรบรรลุถึงเป้าหมายที่ได้วางไว้ (Parsons, 1960 : 17 quoted in Etzioni, 1965 : 3)

จากการศึกษาบทบาทของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการพัฒนาชนบทตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา นั้น พบว่าชาวบ้านตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา รวมกลุ่มกันโดยการริเริ่มและชักนำของผู้นำชุมชน โดยการทดลองทำเพื่อให้ชาวบ้านเห็นประโยชน์และยอมรับ จากนั้นจึงเผยแพร่แนวความคิดเข้าสู่ชุมชน โดยร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติในชุมชน ร่วมประชุมชี้แจงให้

ชาวบ้านเข้าใจและตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง โดยการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาความยากจน เมื่อกลุ่มออมทรัพย์มีความมั่นคงแล้ว ทางผู้นำและเจ้าหน้าที่ได้ถอนตัวออกปล่อยให้ชาวบ้านบริหารและควบคุมกันเอง

การรวมกลุ่มของชาวบ้านตำบลน้ำขาว เกิดขึ้นได้เพราะผู้นำชุมชนมีบทบาทในการริเริ่ม กระตุ้น และเชื่อมประสาน อันสอดคล้องกับบทบาทของนักพัฒนาที่ ทนงศักดิ์ คุ่มไชนะ และคณะ (2534 : 43-44) ได้กล่าวไว้ว่า ในการพัฒนานั้นนักพัฒนาควรจะมีบทบาท 3 ประการคือ

1) เป็นผู้เชื่อมประสาน (Link)

1.1) ชักนำนักวิชาการของรัฐไปถึงประชาชนและชักนำประชาชนไปหานักวิชาการ

1.2) ประสานงานระหว่างประชาชน หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานของรัฐ

1.3) ติดตามผล

2) เป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน (Catalyst)

2.1) วางแผนร่วมกับประชาชน

2.2) จัดรวมกลุ่ม โดยชักนำราษฎรให้เข้าร่วมกัน จัดตั้งเป็นกลุ่มต่าง ๆ

2.3) ร่วมปฏิบัติงานกับราษฎรตามโครงการต่าง ๆ

3) เป็นผู้ส่งเสริมเผยแพร่ทักษะ (Extension Worker)

3.1) ฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะแก่ประชาชน

3.2) สาธิต ทดลอง ให้ประชาชนได้เข้าใจและเห็นประโยชน์

3.3) ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ความรู้ ความคิด

จะเห็นได้ว่า การรวมกลุ่มของชาวบ้านตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เกิดขึ้นจากผู้นำชุมชนมีบทบาทในการเป็นผู้ส่งเสริมเผยแพร่ทักษะ (Extension Worker) คือ มีการ

ทดลองใช้การออมทรัพย์ที่โรงเรียนวัดน้ำขาวใน จนชาวบ้านเข้าใจ และเห็นประโยชน์ แล้วจึงเผยแพร่แนวความคิดเข้าสู่ชุมชน บทบาทในการเป็นผู้เชื่อมประสาน (Link) คือ การประสานงานกับ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในชุมชน และบทบาทในการเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน (Catalyst) คือ มีการประชุมวางแผนร่วมกับประชาชน และชักนำประชาชนให้ประชาชนรวมกลุ่มกัน

หลังจากที่ผู้นำได้ริเริ่มให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์แล้ว จึงถอนตัวออกเพื่อให้ชาวบ้านได้บริหารและควบคุมกันเอง (Aided Self-Help) และการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) (ทงงศักดิ์ คุ่มไชนะ และคณะ, 2534 : 7) ในที่นี้ คือ ปลอ่ยให้ประชาชนช่วยเหลือตนเองในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ที่ได้จัดตั้งขึ้นแล้ว และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงาน การเป็นคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ และกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มออมทรัพย์

จากการศึกษาแนวคิดปัจจัยที่ทำให้คนรวมกลุ่มของโฮธแมนส์ (Homans, 1952 : 34-37) ที่อธิบายไว้ว่าการที่คนจะรวมกลุ่มนั้น เกิดจากเหตุผล 3 ประการ คือ

1. มีกิจกรรม (Activity)
2. มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction)
3. มีความผูกพันหรือพันธกิจต่อกัน (Sentiment)

การรวมกลุ่มของชาวบ้านตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่าเป็นไปตามที่โฮธแมนส์ ได้กล่าวไว้คือ ชาวบ้านตำบลน้ำขาวมีความผูกพันหรือพันธกิจ (Sentiment) ร่วมกัน อันเกิดจากความเห็นอกเห็นใจกันเกี่ยวกับปัญหาความยากจน จากนั้นก็มีการประชุมพบปะพูดคุยกันเพื่อต้องการที่จะแก้ปัญหา โดยการศึกษาความเป็นไปได้เกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งอันนี้ก็คือได้ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ขึ้น จากนั้นชาวบ้านก็มีกิจกรรม (Activity) คือ การออมทรัพย์ร่วมกันในรูปของกลุ่ม ซึ่งความ

สัมพันธ์อันนี้ย่อมกลับไปเป็นลูกโซ่ กล่าวคือ เมื่อชาวบ้านมีกิจกรรม การอ้อมทวิทย์ร่วมกัน ก็ย่อมมีปฏิสัมพันธ์กันมาก และก่อให้เกิดความ ผูกพันหรือพันธกิจมากยิ่งขึ้นเช่นกัน

เมื่อมีการรวมกลุ่มกันครั้งแรก กลุ่มจะเป็นลักษณะที่เป็น กลุ่มแบบรูปนัย (Informal Group) กล่าวคือ มีการติดต่อกัน หลวม ๆ ทางกลุ่มยังไม่ได้วางกฎเกณฑ์ตายตัว เพียงแต่มีวัตถุประสงค์ ในการอ้อมทวิทย์ร่วมกันเท่านั้น และเมื่อทางกลุ่มอ้อมทวิทย์ได้มีการ วางกฎเกณฑ์ระเบียบ และมีการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่ม อ้อมทวิทย์ กลุ่มก็ได้รับการพัฒนาจากกลุ่มรูปนัย (Informal Group) มาเป็นกลุ่มรูปนัย (Bureaucracy) ซึ่งเวเบอร์ (Weber, 1968 : 169-244) อธิบายว่า กลุ่มรูปนัย มีลักษณะ ดังนี้

- 1) ยึดถือหลักเกณฑ์ อำนาจ และวัตถุประสงค์ที่เป็น ทงการ (Rationality)
  - 2) มีการแบ่งงานกันทำ (Division of Labour)
  - 3) มีสายการบังคับบัญชา (Hierachy)
  - 4) มีการตอบแทน (Remuneration)
  - 5) มีกฎเกณฑ์และระเบียบ (Rules and Regulations)
- จากแนวคิดเรื่องกลุ่มรูปนัย (Bureaucracy) ของเวเบอร์ พอจะกล่าวได้ว่า กลุ่มอ้อมทวิทย์ ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัด สงขลา มีลักษณะเป็นกลุ่มรูปนัย (Bureaucracy) ดังนี้ มีการยึดถือ หลักเกณฑ์และวัตถุประสงค์ที่เป็นทางการ คือ มีวัตถุประสงค์ในการจัด ตั้งกลุ่มอ้อมทวิทย์และวางระเบียบกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการสมัครเข้าเป็น สมาชิก การส่งสัจจะอ้อมทวิทย์ การกู้เงิน รวมทั้งมีการแบ่งงานกันทำ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่มอ้อมทวิทย์ แบ่งงานกันทำตาม หน้าที่ รวมทั้งผลตอบแทน (Remuneration) ให้กับสมาชิกในรูปของ เงินปันผล และสวัสดิการทางสังคม

สรุปได้ว่า กลุ่มอ้อมทวิทย์ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีลักษณะเป็นกลุ่มรูปนัย (Informal Group) และ

กลุ่มรูปนัย (Bureaucracy) โดยมีบทบาทตามสิทธิและหน้าที่ตามที่สมาชิกของกลุ่มคาดหวัง (Levinson, 1971 : 11) คือ การตอบแทนสมาชิกในรูปแบบการให้กู้เงินและจัดสวัสดิการทางสังคมแก่สมาชิก

2. ศึกษาบทบาทของกลุ่มออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง

การพัฒนาชุมชนนั้น ต้องพัฒนาให้ครบทั้ง 4 องค์ประกอบ คือ (เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา, 2533 : 16)

- 1) ด้านเศรษฐกิจ คือ การยกฐานะทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น
- 2) ด้านสังคม คือ การยกระดับทางสังคมให้ดีขึ้น เช่น การศึกษา ถนนามัย สาธารณสุข
- 3) ด้านมนุษย์ เป็นการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพที่ดีและง่ายต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แก่
  - 3.1) บุคลิกภาพและวัฒนธรรม
  - 3.2) ศักยภาพและทักษะ
  - 3.3) โลกทัศน์ ค่านิยม และทัศนคติ
  - 3.4) ความสัมพันธ์ทางสังคม
- 4) ด้านวัตถุ เป็นการพัฒนาที่ช่วยเอื้ออำนวยต่อความสะดวกภายในการดำรงชีวิต เช่น ถนนหนทาง บ้านเรือน และที่อยู่อาศัย

จากการศึกษา บทบาทของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการพัฒนา ชุมชนตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่ากลุ่มออมทรัพย์ มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ดังนี้

2.1 บทบาทในการพัฒนาคน

ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources) นับว่าเป็น ทรัพยากรที่สูงส่ง มีค่า และสำคัญมากที่สุดในการพัฒนา...สืบเนื่องมาจากเหตุผลที่สำคัญสองประการ เหตุผลประการแรกคือ "จุดเริ่มต้น

การพัฒนาที่ "เริ่มที่คน" และเหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ "จุดหมายปลายทางสูงสุดของการพัฒนาคือคนหรือการพัฒนาคน" การพัฒนาคน หมายถึง การพัฒนาคนให้มีทั้งคุณภาพ คือ มีความสามารถในการทำงานตามบทบาทและหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพ และมีทั้งคุณธรรม (วิรัช วิรัชนิวรรณ, 2531 : 70)

จากการศึกษาบทบาทของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการพัฒนาชนบท ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีบทบาทในการพัฒนาคนดังนี้

2.1 บทบาทในการพัฒนาคน พบว่า กลุ่มออมทรัพย์ได้ส่งเสริมให้คนมีวินัยและซื่อสัตย์ ส่งเสริมให้คนรู้จักช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และส่งเสริมความซื่อสัตย์ ดังนี้

2.1.1 การส่งเสริมความมีวินัยและความซื่อสัตย์

โดยกำหนดให้สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ นำเงินสัจจะออมทรัพย์ไปส่งที่กลุ่มภายในวันเวลาที่ทางกลุ่มได้กำหนดขึ้น และเป็นวันประชุมกลุ่มไปในตัว หากสมาชิกไม่สามารถมาส่งสัจจะออมทรัพย์ด้วยตนเองได้ ก็จะฝากให้สมาชิกคนอื่น ๆ มาส่งแทน ซึ่งทางกลุ่มออมทรัพย์ได้กำหนดเกณฑ์ไว้ว่า หากสมาชิกไม่สามารถส่งสัจจะออมทรัพย์ได้ในเวลาที่กำหนดก็ให้นำมาส่งในเดือนไป ทำให้มีผลต่อการออม และการปันผลในอนาคต จากการใช้วิธีเหล่านี้ ประกอบกับการให้สัจจะของสมาชิกแต่ละคนว่าจะนำสัจจะออมทรัพย์มาส่งในวันประชุมประจำเดือน ทำให้สมาชิกส่วนใหญ่ คือ มีสมาชิกจำนวน 151 คน หรือร้อยละ 94.38 ไม่เคยส่งสัจจะออมทรัพย์ไม่ทันเวลา มีสมาชิกเพียง 9 คน หรือร้อยละ 5.62 เท่านั้น ที่ไม่สามารถส่งสัจจะออมทรัพย์ไม่ทันตามเวลาที่ทางกลุ่มกำหนด โดยมีสมาชิกจำนวน 73 คน หรือร้อยละ 45.63 เคยฝากให้ผู้อื่นไปส่งสัจจะออมทรัพย์แทน สำหรับการเข้าร่วมประชุมประจำเดือนนั้น พบว่า สมาชิกจำนวน 78 คน หรือร้อยละ 48.75 เข้าร่วมประชุมทุกครั้งและสมาชิกจำนวน 82 คน หรือร้อยละ 51.25 ไม่สามารถเข้าประชุมได้ทุกครั้ง สำหรับสาเหตุที่ไม่สามารถส่งสัจจะออมทรัพย์ได้ทันตาม

กำหนดเวลาได้นั้น เกิดจากสภาวะขาดแคลนเงิน ซึ่งอยู่ช่วงที่ไม่สามารถกรีดขางพาราได้ และต้องส่งเงินให้ลูกเรียน ส่วนสาเหตุที่สมาชิกไม่สามารถเข้าประชุมได้ เพราะต้องประกอบอาชีพแต่ก็ให้สมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ไปประชุมแทน

จากผลการศึกษาดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่า กลุ่มออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีบทบาทในการส่งเสริมให้สมาชิกมีวินัยและซื่อสัตย์

2.1.2 การส่งเสริมการช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยกลุ่มออมทรัพย์ได้ส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักช่วยเหลือตนเอง โดยการให้สมาชิกกู้เงินจากกลุ่ม เพื่อนำไปปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต และลงทุนประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เสริม จากการศึกษาพบว่า สมาชิกจำนวน 147 คน หรือร้อยละ 91.88 กู้เงินเพื่อไปปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต และลงทุนประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เสริม โดยสมาชิกกู้เงินไปเพื่อซื้อปุ๋ยใส่สวนยางพารา และนาข้าว ไถสวน เลี้ยงไก่ และสุกร สมาชิกจำนวน 4 คน หรือร้อยละ 2.50 กู้เงินไปเพื่อส่งลูกเรียน และสมาชิกจำนวน 1 คน หรือร้อยละ 0.63 กู้เงินไปสร้างบ้าน และสมาชิกที่กู้เงินไปเพื่อทำประโยชน์ในครอบครัวทั้งหมด จำนวน 152 คน หรือร้อยละ 95.00

สำหรับการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกนั้น จะออกมาในรูปแบบของการช่วยเหลือด้านแรงงาน เช่น การช่วยในงานต่าง ๆ ที่ทางสมาชิกได้จัดขึ้นและการกู้เงินของตนเองให้ผู้อื่น

จะเห็นได้ว่ากลุ่มออมทรัพย์มีบทบาทในการให้คนช่วยเหลือตนเองเพราะเมื่อสมาชิกเดือดร้อนหรือต้องการเงินที่จะนำไปปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตและลงทุนประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เสริม ก็จะไปกู้เงินกับกลุ่มซึ่งตนเองได้ออมไว้ โดยไม่ต้องไปกู้เงินที่ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูงหรือขอให้ทางราชการเข้ามาช่วยเหลือ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการช่วยเหลือตนเองของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งสอดคล้องกับ

ผลการวิจัยของ บัณฑิต อ่อนดำ (2533 : 57-58) เรื่อง องค์กร
ชาวบ้านเพื่อการพัฒนาภาคอีสาน พบว่า องค์กรอนุเคราะห์เด็ก
(Redd Barna) ได้ส่งเสริมให้ชาวบ้านพึ่งตนเอง และสัมพันธ์กับ
หลักการพัฒนาชุมชนที่ นิรุติ ไชยกุล (2522 : 25) กล่าวว่า การ
พัฒนาจะได้ประสิทธิภาพสูงสุดนั้นต้องให้การช่วยเหลือเพื่อให้สามารถ
ช่วยตนเองได้

ส่วนการช่วยเหลือซึ่งกันและกันนั้น กลุ่มออมทรัพย์ยังมี
บทบาทในด้านนี้น้อยมาก

2.2 บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาชุมชนด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การทำให้
มาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น ดีขึ้นกว่าเดิม (วิรัช วิรัชพิภาวรรณ,
2531 : 10) รวมทั้งการจัดตั้งแหล่งทุน จัดตั้งสหกรณ์รูปแบบต่าง ๆ
และการจัดตั้งกลุ่มหรือสถาบันสำหรับศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ให้
ชุมชนเพิ่มขึ้น (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2525 : 17)

สำหรับบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น พบว่า กลุ่ม
ออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว มีบทบาทในด้านการส่งเสริมรายได้ให้สูงขึ้น
การส่งเสริมการออม และการส่งเสริมการรวมกลุ่มกันทางเศรษฐกิจ
ดังนี้

2.2.1 การส่งเสริมรายได้ให้สูงขึ้น โดยกลุ่มออมทรัพย์
ได้ให้สมาชิกกู้เงินไป เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต และลงทุน
ประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เสริม โดยเสียดอกเบี้ยในอัตราต่ำ
จากการศึกษาพบว่า สมาชิกจำนวน 147 คน หรือร้อยละ 96.70
กู้เงินไป เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตและประกอบอาชีพเพื่อหา
รายได้เสริม และสมาชิกที่กู้เงินจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อกิจการดังกล่าว
จำนวน 124 คน หรือร้อยละ 85.72 มีความเห็นว่าการกู้เงินจาก
กลุ่มออมทรัพย์ไปลงทุนทำให้ตนเองมีรายได้สูงขึ้น สมาชิกจำนวน
21 คน หรือร้อยละ 14.28 คิดว่า การกู้เงินไปลงทุนไม่ได้ทำให้
รายได้ของตนเองสูงขึ้นคงอยู่ในสภาพเดิม

จะเห็นได้ว่ากลุ่มออมทรัพย์มีส่วนช่วยให้สมาชิกมีรายได้สูงขึ้น เพราะมีแหล่งเงินทุนที่เสียดอกเบี้ยในอัตราต่ำ เพื่อจะนำไปลงทุน อันสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักวิจัยสถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ (2514 : 2-3) เรื่อง ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดจากสหกรณ์ : ศึกษาจากสหกรณ์การเกษตร เมืองฉะเชิงเทรา จำกัด พบว่า การที่สมาชิกสหกรณ์ได้มีโอกาสกู้เงินโดยเสียดอกเบี้ยต่ำกว่าอัตราตลาด ประกอบกับการแนะนำดูแลเกี่ยวกับการใช้ เน้นการประกอบอาชีพได้ ทำให้สมาชิกมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น นอกจากนี้บทบาทของกลุ่มออมทรัพย์ ตำบลน้ำขาว ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ในส่วนของ การส่งเสริมรายได้ให้สูงขึ้น ยังสอดคล้องกับบทบาทของสหกรณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งประติษฐ์ มัชฌิมา (2518 : 58) ได้สรุปว่า สหกรณ์เป็นสถาบันเงินทุนที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาอาชีพ และรายได้ของสมาชิก ซึ่งสหกรณ์ได้จัดหาทุนให้สมาชิกไปลงทุนหรือประกอบอาชีพในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ทำให้สมาชิกมีงานทำมากขึ้นและมีรายได้สูงขึ้น

2.3 บทบาทในการพัฒนาสังคม

การพัฒนาชุมชนด้านสังคม ได้แก่ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการแสดงบทบาทตามสถานภาพต่าง ๆ เช่น ชำรนา ชาวไร่ ชาวช่าง ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น รวมทั้งการรวมกลุ่มเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2526 : 17) รวมทั้งการทำให้ชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ทำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2531 : 11)

จากการศึกษา บทบาทของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการพัฒนา ชนบทตำบลน้ำขาว อำเภอฉะเชิงเทรา จังหวัดสงขลา พบว่า กลุ่มออมทรัพย์ มีบทบาทในการพัฒนาสังคม คือ

2.3.1 การส่งเสริมความสงบสุขในชุมชน โดยกลุ่มออมทรัพย์ได้มีส่วนช่วยให้สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น มีงานทำ ดังนั้น จึงเป็นการลดปัญหา วรรผู้ร้าย และปัญหา

อธิบายมุข จากการสัมภาษณ์สมาชิกจำนวน 160 คน พบว่า สมาชิกจำนวน 160 คน หรือร้อยละ 100 มีความเห็นว่า หลังจากที่มีกลุ่มออมทรัพย์แล้ว ชุมชนมีความสงบสุขสูงขึ้นกว่าเดิม และสมาชิกจำนวน 160 คน หรือร้อยละ 100 มีความเห็นว่า หลังจากที่มีกลุ่มออมทรัพย์แล้ว ปัญหาอบายมุข ปัญหาโจรผู้ร้าย และปัญหาการว่างงาน ในหมู่บ้านลดลง

จากผลการวิจัยที่ได้จึงสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ สุธรรม รัตนโชติ (2531 : 98-101) เรื่อง การประเมินผลโครงการพัฒนาองค์การประชาชน : ศึกษากรณีผู้ยากจน ซึ่งพบว่า กลุ่มสตรีได้ส่งเสริมให้สมาชิกใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และทำให้สมาชิกเกิดความรักใคร่กลมเกลียวกัน เป็นเหตุให้สังคมสงบร่มเย็น รวมทั้งผลการศึกษาของ ศิริ ผาสุข (2528 : 75-85) ซึ่งได้ศึกษากลุ่มเกษตรกรกับการพัฒนาชนบท พบว่า กลุ่มเกษตรกรได้ช่วยลดปัญหาการว่างงานของประชาชน

2.3.2 การส่งเสริมการรวมกลุ่ม จากการศึกษากลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 16 กลุ่ม พบว่า กลุ่มออมทรัพย์หมู่ที่ 8 บ้านคูหัวนอน ได้ส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์รวมกลุ่มกัน คือ กลุ่มรับซื้อน้ำยาง กลุ่มสตรีได้ส่งเสริมให้สมาชิกจัดตั้งกลุ่มทำนาแผนใหม่ และในอนาคตจะจัดตั้งกลุ่มรับซื้อยางแผ่น กลุ่มออมทรัพย์ หมู่ที่ 11 บ้านหัวควน ได้จัดตั้ง ศูนย์สาธิตเพื่อการตลาดขึ้น ซึ่งการจัดตั้งกลุ่มดังกล่าว นอกจากจะเป็นการจัดตั้งกลุ่มเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแล้ว ยังส่งผลทางสังคมด้วย กล่าวคือ เป็นการส่งเสริมความสามัคคีกันภายในกลุ่ม ส่งเสริมการทำงานในรูปแบบกลุ่มและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม รวมทั้งการเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ วินัย กลิ่นสุวรรณ (2522 : บทคัดย่อ) เรื่อง เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อันเนื่องมาจากการพัฒนาชุมชน ซึ่งพบว่า ประชาชนตำบลบ้านช่อง ได้มีโอกาสเรียนรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

2.3.3 การส่งเสริมการสร้างถาวรวัตถุ กลุ่มออมทรัพย์ ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ได้มีส่วนร่วมในการสร้างถาวรวัตถุให้กับชุมชน โดยแบ่งเงินที่ได้จากกำไรส่วนหนึ่ง เพื่อสร้างถาวรวัตถุ หรือเครื่องใช้ไม้สอยที่เป็นสาธารณประโยชน์ให้กับชุมชนคือ ชื่อท่อระบายน้ำ ทำถนน ชื่อโต๊ะเก้าอี้ งานชาม และซ่อมแซมศาลาวัด สมทบทุนในการสร้างอาคารศูนย์สาธิตการตลาด อาคารสภาตำบล นอกจากนี้สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ยังร่วมสมทบทุน และแรงงาน เพื่อการสร้างถาวรวัตถุและเครื่องใช้ไม้สอยที่เป็นสาธารณประโยชน์ จะเห็นได้ว่ากลุ่มออมทรัพย์ได้มีบทบาทในการพัฒนาสังคมโดยการสร้างถาวรวัตถุและเครื่องใช้ไม้สอยที่เป็นสาธารณประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตามความจำเป็นพื้นฐาน (Basic Need Approach) ซึ่ง ประสิทธิ์ ตงยิ่งศิริ (2527 : 15) กล่าวว่า การพัฒนานั้นต้องให้บริการต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่ชุมชน เช่น น้ำดื่ม ไฟฟ้า ถนน เป็นต้น โดยกลุ่มออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ได้มีบทบาทในการให้บริการที่จำเป็นแก่ชุมชนคือ การทำถนน การทำท่อระบายน้ำ การซื้อโต๊ะเก้าอี้ ถ้วยชามไว้บริการแก่ประชาชน เมื่อมีงานประเพณีต่าง ๆ รวมทั้งการซ่อมแซมศาลาวัด ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นความจำเป็นสำหรับสมาชิกในชุมชน และทำให้เกิดความสะดวกสบาย ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาชุมชนด้านสังคม

2.3.4 การส่งเสริมสวัสดิการสังคม กลุ่มออมทรัพย์ ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีส่วนช่วยในการส่งเสริมสวัสดิการสังคม คือ การให้เงินช่วยงานศพ ๆ ละ 1,500 บาท สำหรับสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ที่เสียชีวิตลง และให้ยืมเงินทำงานศพ ๆ ละ 10,000 บาท เพื่อใช้จ่ายในพิธีงานศพ โดยให้ส่งคืนเมื่อเสร็จสิ้นพิธีงานศพและไม่คิดดอกเบี้ย เท่ากับเป็นการช่วยเหลือสมาชิกเพื่อไม่ให้เกิดความเดือดร้อนเกี่ยวกับการเงิน เมื่อมีการจัดพิธีงานศพขึ้น สำหรับบางกลุ่ม คือ กลุ่มสตรี กลุ่มสภาตำบล และ

กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน ไม่ได้จัดสวัสดิการด้านนี้ เพราะเป็นกลุ่มที่เพิ่งจัดตั้ง มีกำไรจากดอกเบี้ยเงินกู้ไม่เพียงพอต่อการจัดสวัสดิการ จะเห็นได้ว่า กลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 13 กลุ่ม จาก 16 กลุ่ม ได้มีส่วนช่วยในการจัดสวัสดิการทางสังคมให้กับสมาชิก โดยบรรเทาความเดือดร้อนให้กับสมาชิกเมื่อถึงคราวจำเป็นได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บัณฑิต อ่อนคำ (21533 : 57-58) ซึ่งศึกษาองค์กรชาวบ้านเพื่อการพัฒนาภาคอีสาน พบว่า องค์กรอนุเคราะห์เด็ก (Redd Barna) ได้ส่งเสริมสวัสดิการชุมชน คือ ได้จัดกิจกรรมที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์

ดังนั้น กลุ่มออมทรัพย์ ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา จึงมีบทบาทในการช่วยพัฒนาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการส่งเสริมความสงบสุขของชุมชน การส่งเสริมการรวมกลุ่ม การส่งเสริมการมีงานทำ และการส่งเสริมสวัสดิการของสังคม ดังที่ ประดิษฐ์ มีชัยมา (2518 : 58) ได้กล่าวถึงบทบาทของสหกรณ์ไว้ว่า สหกรณ์เป็นสถาบันทางสังคม ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างสมาชิก และเป็นสถาบันการพัฒนาสังคม

2.4 บทบาทในการพัฒนาการศึกษา

การพัฒนาชุมชนด้านการศึกษา หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การศึกษาทั่วไปและวิชาชีพ ให้การศึกษาเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตในชุมชนมากขึ้น (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2525 : 17)

จากการศึกษา บทบาทของกลุ่มออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่า กลุ่มออมทรัพย์มีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ดังนี้

2.4.1 การส่งเสริมการรับรู้ข่าวสาร โดยทางกลุ่มออมทรัพย์ได้จัดให้มีการประชุมประจำเดือนในวันที่สมาชิกส่งสิ่งจจะออมทรัพย์และทางกลุ่มได้แจ้งข่าวสารของทางราชการ โดยประธาน

กลุ่มหรือผู้นำหมู่บ้านเป็นผู้แจ้งให้ทราบ ทำให้ชาวบ้านได้รับทราบ
ความเป็นไปเกี่ยวกับข่าวสารของทางราชการ มีความก้าวหน้าเท่าทัน
กับเหตุการณ์ปัจจุบัน

2.4.2 การส่งเสริมการเรียนรู้ โดยกลุ่มออมทรัพย์มี
บทบาทในการเชิญเจ้าหน้าที่สาธารณสุข พัฒนาการประจำตำบล :
เจ้าหน้าที่เกษตร มาประชุมชี้แจงเกี่ยวกับเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับ
การป้องกันโรค การรักษาสุขภาพอนามัย การปรับปรุงประสิทธิภาพ
การผลิต เช่น การทำปุ๋ยหมัก การใช้ปุ๋ยเพื่อเพิ่มผลผลิต นอกจากนี้
กลุ่มออมทรัพย์ยังมีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกคือ
ทำให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการออมทรัพย์ การ
ดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์

กลุ่มออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
จึงมีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาของสมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับผล
การวิจัยของ สุธรรม รัตนโรติ (2521 : 98-101) เรื่อง การ
ประเมินโครงการพัฒนาองค์การประชาชน : กรณีผู้ยากจน พบว่า
โครงการพัฒนาองค์การประชาชนได้ส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาส
ได้รับรู้ข่าวสาร ข้อมูล และความรู้เกี่ยวกับองค์การประชาชน และ
อื่น ๆ มากขึ้น และจากการศึกษาของ บัณฑร อ่อนคำ (2533 :
57-58) เรื่อง องค์การชาวบ้านเพื่อการพัฒนาภาคอีสาน พบว่า
องค์กรอนุเคราะห์เด็ก (Redd Barna) ได้ส่งเสริมการศึกษาคือ
การส่งเสริมความรู้และความคิดของชาวบ้าน

ดังนั้น กลุ่มออมทรัพย์จึงเป็นแหล่งที่สามารถพัฒนาการ
ศึกษาให้แก่สมาชิก โดยเฉพาะการรับรู้ข่าวสาร และการเรียนรู้
ซึ่งเป็นไปตามบทบาทของสหกรณ์ในการพัฒนาการศึกษา ซึ่ง
ประดิษฐ์ มีขนิมา (2518 : 52) ได้สรุปได้ว่า สหกรณ์เป็นสถาบัน
การศึกษา และฝึกอบรม คือ การให้การศึกษอบรมแก่สมาชิกทั้งใน
ด้านหลักวิชาและอุดมการณ์สหกรณ์ ตลอดจนให้การศึกษอบรมในด้าน
การเพาะปลูก การประกอบอาชีพ

2.5 บทบาทในการพัฒนาสุขภาพอนามัย

การพัฒนาชุมชนด้านสุขภาพอนามัย หมายถึง การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อม ส่งเสริมสุขภาพอนามัยให้บุคคลประพฤติดนให้ถูกสุขลักษณะ เพาะนิสัยการรักษาสุขบัญญัติ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2525 : 19).

จากการศึกษา บทบาทของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการพัฒนาชนบท ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่า กลุ่มออมทรัพย์มีบทบาทในการพัฒนาสุขภาพอนามัย ดังนี้

2.5.1 การส่งเสริมสุขภาพอนามัย โดยกลุ่มออมทรัพย์ ตำบลน้ำขาว ได้มีบทบาทในด้านของการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ได้ประชุมชี้แจงสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ในวันส่งเงินสัจจะออมทรัพย์ ทำให้สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้ถูกสุขลักษณะ รู้จักป้องกันโรค

2.5.2 การส่งเสริมสวัสดิการรักษายาบาล โดยกลุ่มออมทรัพย์ได้ให้สวัสดิการแก่ผู้ที่เป็นสมาชิก เมื่อยามเจ็บป่วย คือ หากนอนโรงพยาบาลจะสามารถเบิกค่ารักษายาบาลได้ส่วนหนึ่งของเงินที่จ่ายไปและเบิกค่ายาได้ส่วนหนึ่งของเงินที่จ่ายไป เป็นเหตุรุนแรงให้สมาชิก เข้ารับการรักษายาบาลตามสถานรักษายาบาลที่ทันสมัย

กลุ่มออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา จึงมีบทบาทในการพัฒนาสุขภาพอนามัยของสมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุธรรม รัตนโชค (2521 : 98-101) เรื่องการประเมินผลโครงการพัฒนาองค์กรประชาชน : กรณีผู้ยากจน พบว่าโครงการพัฒนาองค์กรประชาชน ได้มีบทบาทในด้านส่งเสริมสุขภาพอนามัยของประชาชน คือ การที่ประชาชนได้มีโอกาสสะสมทุนจึงสามารถนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการรักษาโรค และผลการวิจัยของ บัณฑิต อ่อนคำ (2533 : 57-58) ซึ่งศึกษาองค์กรชาวบ้าน เพื่อการพัฒนาภาคอีสาน พบว่า องค์กรอนุเคราะห์เด็ก (Redd

Barna) ได้จัดกิจกรรมที่มุ่งแก้ไขปัญหาสาธารณสุข เช่น การสร้างภูมิคุ้มกัน และการป้องกันโรคในเด็ก

กลุ่มออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา จึงมีบทบาทในการพัฒนาสุขภาพอนามัยของสมาชิก

2.6 บทบาทในการพัฒนาการเมือง

การพัฒนาชุมชนด้านการเมือง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงความรู้ ความคิด ความชำนาญของสมาชิกในชุมชน... ด้านการเมือง การปกครองในชุมชนจากสภาพที่เป็นอยู่ให้เป็นสภาพที่ต้องการ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2525 : 16-17) โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ วางแผน และลงมือปฏิบัติงานในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตนเป็นส่วนรวม (วิรัช บุตรทรัพย์, 2521 : 14)

กลุ่มออมทรัพย์ ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีบทบาทในการพัฒนาการเมืองของสมาชิก คือ

2.6.1 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิก จากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 122 คน หรือร้อยละ 76.28 ไม่เคยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ โดยสมาชิกเพียง 28 คน หรือร้อยละ 17.50 ที่เคยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ สาเหตุที่สมาชิกส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 82.50 ไม่เคยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของกลุ่มออมทรัพย์ เพราะคิดว่ากลุ่มออมทรัพย์ดำเนินงานดีอยู่แล้ว และไม่ทราบว่าอะไร อันเป็นลักษณะของชาวชนบทส่วนใหญ่ที่ไม่มีความคิดริเริ่มเป็นของตนเอง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2525 : 77) และขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น (วิรัช วิรัชภัทรธรรม, 2530 : 5) สำหรับการร่วมเป็นคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์นั้น ผลการวิจัยพบว่าสมาชิกจำนวน 157 คน หรือร้อยละ 98.12 ไม่เคยเข้าเป็นคณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ ทั้งที่ทางกลุ่มออมทรัพย์ได้วางกฎระเบียบไว้ว่า

จะมีการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ทุกปี แต่เมื่อมีการเลือกตั้งก็จะได้คณะกรรมการบริหารชุดเดิม สาเหตุเพราะเห็นว่าผู้อื่นเป็นอยู่ และทำงานดีอยู่แล้วและเห็นว่าตนเองไม่มีความสามารถพอ จึงให้คณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ชุดเดิมเข้าบริหารงานต่อไป อันเป็นลักษณะทั่วไปของชาวชนบทที่ชอบเป็นผู้ตามมากกว่าผู้นำ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2525 : 77)

แม้ว่ากลุ่มออมทรัพย์จะมีบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกได้น้อยมาก แต่การมีกลุ่มออมทรัพย์ เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตามหลักประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วินัย กลิ่นสุวรรณ (2522 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม และการเมือง อันเนื่องมาจากการพัฒนาชุมชน พบว่า ได้มีการจัดตั้งองค์กรที่เปิดโอกาสมีส่วนร่วมตัดสินใจ เพื่อแก้ปัญหาและสนองความต้องการของกลุ่มชน นอกจากนี้แล้วกลุ่มออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนส่วนหนึ่งเข้าไปเป็นคณะกรรมการบริหารกลุ่ม

3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

จากการศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่า กลุ่มออมทรัพย์ มีปัญหา คือ

1. สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ คิดว่า กลุ่มออมทรัพย์เก็บค่าธรรมเนียมเงินกู้ ร้อยละ 2 บาทต่อเดือน เป็นอัตราที่สูงเกินไป และสูงกว่าอัตราที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดไว้ คือ ร้อยละ 16 ต่อปี

2. กลุ่มออมทรัพย์บางกลุ่มไม่สามารถจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกได้ เพราะเป็นกลุ่มที่เพิ่งจัดตั้ง จึงมีเงินสะสมและมีกำไรจากการเก็บค่าธรรมเนียมน้อยเงินกู้ได้น้อย และบางกลุ่มไม่จัดสวัสดิการให้กับสมาชิกเพราะจะนำเงินไปจัดตั้งกองทุน เพื่อจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ในอนาคต จึงขัดกับหลักสหกรณ์ข้อการแบ่งปันผลตามส่วนคืนแก่สมาชิก (Patronage Refund) (ถวิล เลิศประเสริฐ, 2523 : 89)

3. การกู้เงินทางกลุ่มไม่สามารถจัดสรรเงินกู้ให้สมาชิกได้คราวละมาก ๆ เพราะมีเงินหมุนเวียนอยู่จำนวนน้อย และสมาชิกขอกู้มีจำนวนมาก จึงทำให้สมาชิกกู้เงินได้จำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ สมนึก ปัญญาสิงห์ (2524 : 131-134) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในอำเภอศรีประจัน อำเภอสามชุก อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าการให้สมาชิกกู้เงินไปลงทุนด้านการประกอบอาชีพทางการเกษตร และบรรเทาความเดือดร้อน ปรากฏว่าสมาชิกกู้เงินได้น้อยมาก เพราะทุนในการดำเนินงานไม่พอ

4. การกีดกันการเป็นสมาชิกของกลุ่ม คือ ทางกลุ่มได้ตั้งกฎเกณฑ์ไว้ว่า ผู้ที่เป็นสมาชิกได้ต้องเป็นหัวหน้าครัวเรือนเท่านั้น และบางกลุ่มกีดกันการรับสมาชิกใหม่ จึงขัดกับหลักสหกรณ์มูลฐานข้อแรก คือ การเปิดรับสมาชิกทั่วไป (Open Membership) (พสุ สัตถาภรณ์, 2533 : 57)

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบทบาทของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการพัฒนาชนบทตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ลักษณะ คือ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่ากลุ่มออมทรัพย์มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน 6 ด้าน คือ การพัฒนาคน เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา อนามัย และการเมือง แต่บทบาทที่เด่นที่สุด คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการส่งเสริมการออมและการลงทุน และการพัฒนาสุขภาพอนามัย และการพัฒนาสังคม ดังนั้นกลุ่มออมทรัพย์จึงควรจะมีบทบาทในการพัฒนาคน โดยส่งเสริมให้คนช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้มากยิ่งขึ้น โดยกระทำในรูปแบบการส่งเสริมการรวมกลุ่มกันทางเศรษฐกิจ และควรเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นมากยิ่งขึ้น และมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียน เป็นคณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์มากยิ่งขึ้น

1.2 จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคกลุ่มออมทรัพย์ พบว่ากลุ่มออมทรัพย์เก็บค่าธรรมเนียมเงินกู้สูงเกินไป ดังนั้นกลุ่มออมทรัพย์จึงควรกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมเงินกู้ให้เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิก และสอดคล้องกับอัตราดอกเบี้ยของทางธนาคารแห่งประเทศไทย

สำหรับการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกเป็นบางกลุ่มไม่สามารถจัดได้เพราะเป็นกลุ่มที่เพิ่งจัดตั้ง จึงไม่มีเงินทุนพอเพียง และไม่ปันผลคืนแก่สมาชิก แต่กลุ่มออมทรัพย์ควรจัดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างให้กับสมาชิก เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการสหกรณ์ ข้อการแบ่งปันผลตามส่วนแห่งธุรกิจที่ทำกับสหกรณ์ (Patronage Refund)

ส่วนการที่บางกลุ่มกีดกันการเป็นสมาชิก คือ ไม่เปิดรับสมาชิกใหม่ และมีข้อจำกัดว่าผู้ที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนเท่านั้นที่เป็นสมาชิกได้ กลุ่มออมทรัพย์ควรเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนสมัครเข้าเป็นสมาชิกได้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสหกรณ์ข้อแรก คือ เปิดรับสมาชิกทั่วไป (Open Membership)

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเจาะลึกเพียงกลุ่มออสมทรีพท์ใดกลุ่มหนึ่งเพียงกลุ่มเดียว เพื่อให้ผลการศึกษามีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มออสมทรีพท์ที่ประสบความสำเร็จกับกลุ่มออสมทรีพท์ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

2.3 ควรศึกษาเจาะลึกถึงปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มออสมทรีพท์บางกลุ่มประสบความสำเร็จ